

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

YEŞİL YÖNETİM ANLAYIŞININ GÜNÜMÜZ KAMU YÖNETİMİ
ANLAYIŞINDA UYGULANABİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

Seda KULU BAY¹

Geliş/Received: 18.02.2024

Kabul/Accepted: 04.03.2024

DOI: <https://doi.org/10.58724/assam.1439168>

Özet

Günümüzde yeşil kelimesi, neredeyse her disiplinin ve tüm çevresel politika ve uygulamalarının ifade edilmesinde ya da vasıflandırılmasında kullanılmaktadır. Kavram, yönetim literatürüne yeşil işletmecilik olarak giriş yapmıştır. *Yeşil işletmecilik*, özel sektör işletmelerinin bütün hiyerarşik basamaklarında kendisine etkinlik alanı bulmaktadır. Nitekim burada amaç daha çok işletmelerin faaliyetlerine yönelik uygulamaların kontrol altına alınmasıdır. Çalışmanın konusunu oluşturan *yeşil yönetim*, işletmelerin çevre ile olan ilişkilerini tanımlamak amacı ile kullanılır. Bu doğrultuda yeşil yönetim anlayışı, yeşil işletmecilik faaliyetlerinin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması ve denetlenmesini gerçekleştirmektedir. Çalışmada, özel sektörde uygulanmaya başlanan yeşil yönetimin kamu yönetimine adapte olabilmesinin koşulları, yararları ve sakıncaları tartışılacaktır. Betimsel araştırma yönteminin kullanılacağı çalışmada, yeşil yönetimin özel sektörde nasıl uygulandığı konusuna yer verilerek, yeni kamu işletmeciliği ilkeleri doğrultusunda kamu yönetiminde yeşil yönetimin uygulanabilirliği sorgulanacaktır.

Anahtar kelimeler: Özel sektör, Kamu yönetimi, Yeni kamu işletmeciliği, Yeşil yönetim.

APPLICABILITY OF GREEN MANAGEMENT IN PUBLIC MANAGEMENT

Abstract

Today, the word green is used to describe or characterize nearly every discipline and all environmental policies and practices. The concept entered the management literature as green business. *Green management* finds an area of activity in all hierarchical steps of private sector businesses. As a matter of fact, the aim here is to control the practices related to the activities of the enterprises. *Green management*, which is the subject of the study, is used to define the relations of enterprises with the environment. In this direction, the understanding of green management carries out the planning, organization, implementation and supervision of green business activities. In the study, the conditions, benefits and drawbacks of adapting green management, which has been implemented in the private sector, to public administration will be discussed. In the study, in which the descriptive research method will be used, the applicability of green management in public administration will be questioned in line with the new public management principles, by including the subject of how green management is applied in the private sector.

Keywords: Private sector, Public administration, New public management, Green management.

1. Giriş

Kamu yönetimi anlayışı dönem ihtiyaçlarına göre şekillenerek farklı dönemlerde farklı anlayışlarla karşımıza çıkmaktadır. 1970'li yıllara kadar kullanılan Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı bu dönem içerisinde yerini Yeni Kamu Yönetimi Anlayışına bırakmıştır. 70'li yıllarda refah

¹Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ORCID: 0000-0001-6989-0695 E-mail: sedakulu@gantep.edu.tr

Hakem değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkısı: Yazar % 100 katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Etik onay gerektirmeyen çalışmadır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind.

Author Contributions: The author contributed 100%.

Ethics Approval: This is a study that doesn't require ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

devletinin kriz yaşadığı, korumacı ve kalkınmacı politikaların iflas etmesiyle neoliberalizme geçiş yaşanmaya başlanmış, devlet küçülmeye gitmiş ve işletme sektöründeki hakim anlayış kamu yönetimine uyarlanmaya çalışılmıştır. Piyasa ve paydaşların kamuyu dönüştürme süreci olarak nitelendirilebileceğimiz bu dönem yönetimdeki aktörlerin çeşitlendiği, hesap verebilirliğin arttığı bir dönemdir. Halkın yönetime katılmasının önem arz ettiği bu dönemde, geçen yüzyıllara göre toplumların yaşam kalitelerinin artmasıyla beraber çevrenin geleceği tartışılmaya başlanmıştır. Yeni tartışma konusu beraberinde yeni kavramlar getirerek gündelik hayat içerisinde de kendisine yer edinmeye başlamıştır. Bu süreç içerisinde yapılan uluslararası toplantılarla beraber ‘sürdürülebilirlik’ kavramı sıklıkla gündeme gelmeye başlamış ve ekonomilerin ve yönetimlerin de sürdürülebilir olması gerektiği vurgusu yapılmaya başlanmıştır.

Sürdürülebilirlik insanlığın temel ihtiyaçlarının sadece bir dönem için değil her dönemde kesintisiz bir şekilde giderilmesi, yoksulluğun en aza indirilmesi, doğal kaynakların bilinçsiz olarak kullanımının önüne geçilerek korunması olarak tanımlanabilir. Bu minvalde, gündelik yaşam içerisinde faaliyet gösteren özel veya kamu fark etmeksizin her kurumun sürdürülebilir bir yönetim anlayışına hakim olması zorunlu bir tercih haline gelmiştir. İşletmeler de bu sebeplerle geleceklerini göz önünde bulundurarak faaliyetlerini sürdürülebilir kılmak, çevresel ve ekonomik açıdan üretim esnasında çevreye verilen zararları en aza indirmeyi hatta ortadan kaldırmayı hedeflemeye başladılar. İşte bu hedefleri gerçekleştirmeye çalışan işletmeler “yeşil işletme” olarak adlandırılmaktadır. Yaklaşık çeyrek asırlık bir süredir işletmeler yeşil işletme olabilmek için birçok çalışma yürüterek dönüşümlerini tamamlamaya çalışmaktadırlar. Özel sektör kurumları bu dönüşüme ayak uydurmak için çaba sarf ederken kamu yönetimi yeşil odaklı olma çalışmalarına özele nispeten daha az odaklanmaktadır.

Bu çalışmada amaç, yeni bir yönetim anlayışı türü inşa etmek değil; var olan yönetim anlayışına günümüz şartları göz önünde bulundurularak yeşilin entegre edilebilirliğini incelemektir. Çalışmada ilk olarak kısaca yönetim kavramına ve yönetim paradigmlarına yer verilecek ve yeşil yönetimin tanımı yapılacaktır. Ardından günümüz yönetim anlayışı ile yeşil yönetim kıyaslaması yapılacaktır. Son olarak, yeşil yönetimin günümüz yönetim anlayışına uygulanması konusunda neler yapılabileceğine dair teorik ve pratik olarak önerilere yer verilecektir.

2. Yönetim Kavramı ve Kamu Yönetiminde Yönetim Yaklaşımları

İnsanoğlunun yeryüzünde var olmasından beri bireyler bir arada yaşamaya başlamışlar ve aralarında bir güç dengesi oluşmaya başlamıştır. Oluşan güç dengeleriyle kişiler arasındaki iletişim ve yapılması gereken işler şekillenmiştir. Fişek’e göre (Fişek, 1979: 51-53) işbölümü, otorite ve hiyerarşi kavramları kişilerin birbirleri arasındaki ilişkileri etkileyerek “yönetim”in özünü oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, yönetim varoluşunda bireylerin bir arada yaşamasından dolayı oluşan toplumsal işbölümüne sağlanan ekonomik temele dayanırken, otorite bu birliktelikten meşruiyet kazanmakta ve otoritenin kademeleştirilmesiyle ortaya çıkan hiyerarşi olgusunda yansımaları bulmaktadır. Yönetim kavramı dönemine göre şekil alan, özellikle özel sektörün ihtiyaçlarına göre anlamlandırılan bir kavramdır. Kavramın kamunun alanına girerek farklı bir boyut kazanması uzak bir geçmiş sayılmaz. 20.yüzyılın büyük çoğunluğunda özel sektör ve kamu arasında bir yönetim farklılığı yok denecek kadar azdır. Her ikisinde de Weberyen ve hiyerarşik bir yapı hakimdi. Ancak yüzyılın son çeyreğinde özel sektörün başarısı kamuyu geride bırakmaya başladı. 1970’lere kadar hakim anlayış olan Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı veya başka bir deyişle Weberyen bürokrasi, katı hiyerarşi anlayışı, karşılaşılan sorunları çözmekten uzak oluşu, vatandaşla arasındaki bağların zayıf olması gibi sebeplerle yerini özel sektörün hakim yönetim anlayışına Yeni Kamu İşletmeciliği/Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı’na bırakmıştır. Yeni hakim anlayışla beraber kamuda birtakım değişim ve dönüşümler yaşanmaya başlanmış ancak özel sektörde görülen değişim kamuda tam anlamıyla gerçekleşmemiştir. Farklı yaklaşımlar, kavramlar literatüre girerek uygulamada da kendilerine yer edinmeye çalışmışlardır. Bu çalışmada kamu yönetiminde yaşanan dönüşümler ele alınmayacak yine özel sektöre hakim bir anlayış olan “yeşil yönetim” uygulamasının kamu yönetimine uyarlanması tartışılacaktır.

3. Yeşil Yönetim Kavramı ve Ortaya Çıkışı

Yeşil yönetim kavramı işletmelerin çevre ile olan ilişkilerini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Doğan, 2022: 484). İşletme kökenli kavramın kamu yönetimine uyumunu incelemeyen önce ortaya çıkışı ve günümüzdeki durumu ele alınacaktır.

3.1. Yeşil Yönetim Öncesi Gelişen Olaylar

21. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan gelişmeler Sanayi Devrimi'nden beri göz ardı edilen konuları da öne çıkarmıştır. Sera gazının artışı, küresel ısınmanın etkilerinin hissedilmeye başlanmasıyla yaşanan iklim değişikliği sorunu devletlerin ve halkların dikkatini çekmeye başlamıştır. İşte bunların önüne geçebilmek adına Birleşmiş Milletler (BM) başta olmak üzere birtakım konferans ve anlaşmalar yapılmaya başlanmıştır. Çevre hukukunun *miladi* sayılabilecek olan Stockholm Çevre Konferansı (1972) bu konuda atılan ilk adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Konferansta farklı ülkeler ekonomik, sosyal, kültürel, ideolojik yapılara karşın çevre sorunlarına ve çözüm arayışlarına tek bir pencereden bakmak amacıyla bir araya gelmişlerdir (<https://www.hukukbook.com>, 2022). Çevre sorunlarının tartışıldığı konferansta bundan sonraki her çevre konferansında yapılacak olan “az gelişmiş ülkeler” ve “gelişmiş ülkeler” olarak ayrılarak her iki tarafında eşit olmasa bile çevrenin kirlenmesinde sorumluluk sahibi olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır.

Yeşil yönetimin ilk çıkış noktası olarak değerlendirilebilecek “sürdürülebilirlik” kavramını, 1983 yılında gerçekleşen ve çıktılarının 1987 yılında birçok ülkenin ortak olarak hazırladığı “*Ortak Geleceğimizi*” adlı raporda görüyoruz. Sürdürülebilirlik; “Gelecek nesillere ekolojik, ekonomik ve sosyal koşulları sorunsuz bir şekilde işleyen devam ettirebilir bir dünya bırakmak” anlamına gelmektedir (Aksoy, 2022). Sürdürülebilirliğin farklı görüş ve kültürlerde aslında binlerce yıllık bir birikimin ürünü olduğu söylenebilir. Her ne kadar kavram eskiye dayansa da önemli hale gelmesi veya başka bir deyişle ‘düşünceden kavrama geçişi’ ekosisteme verilen zararların artık geri döndürülemez boyutlara ulaşmasıyla olmuştur. Son çeyrek asırdır sürdürülebilirlik kavramı çevre, kalkınma ve büyüme hareketlerinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu hareketlerin başarıya ulaşabilmesi içinse işletmelerin yeşil kültürü benimsemeyerek hayata geçirebildikleri ölçüde başta çevresel olmakla birlikte sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik amaçlarına ulaşmaları olarak belirtilmektedir (Demir Uslu ve Kedikli, 2017: 68).

Sürdürülebilirliğin önemli bir hedef olmasının ardından, hedeflerin sağlanabilmesi için yaptırım gücüne sahip anlaşmalar yapılmıştır. Rio Konferansı'nda hazırlanan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nde sera gazı emisyonlarının azaltılmasına ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına dair ülkelerin tedbir almaları kararlaştırılmıştır. Ancak bu sözleşmenin bir bağlayıcılığı olmadığı için karara uyulmamıştır. 1997 yılında BM'nin Rio'daki sözleşmenin içerisinde katılımcı hükümetler tarafından “Kyoto Protokolü” imzalanmıştır. Protokol imzalandığı döneme kadar olan süreçteki en geniş çevre iş birliği anlaşmasıdır ve yaptırım gücü de mevcuttur (Birleşmiş Milletler, 2009). Günümüzde ise Paris Anlaşması hükümleri geçerlidir. Kyoto'yla benzer amaçları taşıyan anlaşmanın hedeflerine ulaşmak daha zor gibi görünse de (iklim değişikliğinin yol açtığı sıcaklığın 2050'ye kadar 1,5 °C de sabit tutulması) özellikle taraf olan gelişmiş ülkelerin ödemesi gereken miktarlar ve uygulanacak vergi ve cezaların yaptırım gücünün yüksek olması öngörülmektedir (<https://iklim.gov.tr>, 2022).

İşte bu yapılan konferans ve anlaşmalar, dünyanın ortak geleceği için devletler arasında imzalanırsa da özellikle özel sektör şirketlerinin alacağı tedbirlere yöneliktir. Çünkü sera gazının salınımı için fabrikalarda üretim gereklidir. Refah devlet ve sosyalist devlet politikaları günümüzde uygulanmadığına göre burada görev özel sektöre düşmektedir. Sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla ilerleyen süreçte özel sektör “yeşil yönetim” kavramını yönetimlerine adapte etmeye çalışmaktadırlar.

3.2. Yeşil Yönetim Kavramı

Yeşil kavramı zamanla çok farklı anlamlara evrilmiştir. Özellikle ilkbahar mevsimiyle özdeşleştirilen yeşil; büyümeyi, hayatı, ümidi, verimliliği, güvenliği ve tazeliği simgeleyen doğanın rengi olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yüzyılda ise, doğal bir çevreyi korumak, çevresel kirliliği en

aza indirmek ve doğal görünümlü mekanlar, bölgeler oluşturmak anlamına da gelmektedir (Bakar ve Azlan, 2020:4). Demir Uslu ve Kedikli (2017:69) de yeşil kavramının kullanım alanını; “günümüzdeki hemen hemen her disiplinin neredeyse bütün çevresel politika ve uygulamalarının ifade edilmesinde veya nitelendirilmesinde” olarak belirtmişlerdir.

Yeşil yönetim (green management) çok genç bir disiplin olduğu için tam olarak kapsamlı bir tanımı yoktur. Literatürdeki tanımlar ise birbirine yakındır. İlk olarak Cramer’ın tanımına değinmek kavramın anlaşılabilirliğini kolaylaştıracaktır; “Yeşil yönetim, işletmelerin ürün ya da hizmet meydana getirirken gerçekleştirdiği faaliyetler ile iklim ve çevreye yansıtılan olumsuz etkileri en aza indirmeyi hedefleyen teknik ve organizasyonel çalışmaları içeren bir yönetim disiplini” (Cramer, 1998: 168). Birgün ve Kulaklı’nın tanımı; “Yeşil yönetim, endüstrinin uygulamalar ile ortaya koyduğu çeşitli iş süreçlerinin sürdürülebilirlik, verimlilik, performansın öne çıktığı, kaynakların etkin kullanıldığı bir yönetim modeli olarak kabul görmektedir.” (Birgün ve Kulaklı, 2021:17) olarak literatürdeki yerini almıştır. Sabuncuoğlu, yeşil yönetimi farklı bir açıdan ele alarak olumlu yönlerini ortaya koymuştur; “Yaklaşım, bir taraftan çevreye yayılan olumsuz etkilerin giderilerek çevrenin korunmasını sağlar, öte taraftan işletmelere rekabet avantajı ve kurum imajında olumlu etkiler sağlar.” (Sabuncuoğlu, 2021: 53). Kısaca, işletmelerin faaliyetlerini yürütürken çevreyi korumak ve sürdürülebilirliği sağlamak ve çevreye verilen zararları en düşük seviyede tutmayı öngören bir yönetim disiplini. Literatürde net bir tanım birliği olmaması ve yapılan tanımların kavramın anahtar kelimelerinin çevresinde oluştuğundan bu kısa tanım yeterli olacaktır.

Yeşil yönetimin çıkış noktası “sürdürülebilirlik”tir. Özellikle işletme kökenli bir kavram olduğu için “sürdürülebilir kalkınma” kavramı da çıkış noktası olarak spesifik bir kavram olacaktır. Sürdürülebilir kalkınma (sustainable development); ekolojik çevrenin korunması ile ekonomik kalkınma kavramlarının uzun dönemde aynı düşüncede birleşmesi esasına dayanmaktadır (Kara, 2019: 5). Yukarıda da değinildiği üzere sürdürülebilirlik, hem günümüz hem gelecek için doğadaki mevcut kaynakların koruma altına alınarak insan yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Ekolojik, sosyal ve ekonomik amaçların bir araya getirilerek her birine fayda sağlayacak uygulama biçimlerinin oluşturulması sürdürülebilir kalkınmaya yardımcı olacağı gibi yeşil yönetime de katkı sağlayacaktır (Farrell ve Hart, 1998: 15).

Daha önce belirtildiği üzere yeşil yönetim kavramı 1970’li yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. İlk adımları aynı dönemde çevresel bilincin önemsenmeye başlanmasıyla beraber görülmektedir. Sezgin’in aktardığına göre (2019: 24); yasal düzenlemeler ile birlikte işletmeler faaliyetlerinden kaynaklı kirlilikleri çeşitli iyileştirmeler ile kontrol altına almak zorunda kalmışlardır. Burada yeşil yönetim kavramı ile ilgili şu soru sorulabilir; “Devletlerin yaptığı yasal düzenlemeler ve yaptırımlar olmasaydı işletmeler yine aynı bilinçle çevreyi korumaya yönelirler miydi?”. 1970’li yıllarda işletmeler bu faaliyetleri zorunlu olmadığı için yapmasalar da, (bunun devlet ölçekli örneğini aslında Rio Konferansı sonrası imzalanan İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ne yaptırım olmadığı için uyulmadığında görmüştük) günümüzde vizyon ve misyonlarını çevreyi dikkate alacak bir anlayış çerçevesinde düzenlemektedirler. Yine günümüzdeki yasal düzenlemelerin bunu etkilediği su götürmez bir gerçektir ancak son 50 yılda çevre bilincinin artması da konuya ayrı bir gerçeklik boyutu katmaktadır. Sezgin, John Pyhpear ve Paul Maclean’ın “Good to Green” kitabından işletmelerin dönem içindeki değişimlerini ve uygulamalarını sınıflandırmasını şu şekilde aktarmaktadır (Sezgin, 2019: 25-26);

- Basit Çevresel Yönetim Sistemleri (1980’lerin başı): Bu dönemde basit çevresel, sağlık ve güvenlik sistemleri uygulanmaya başlamıştır. Buradaki ilk amaç yasalara uymaktır. İşletmelerin uygulamaları farklılık göstermektedir.
- Maliyet/Riskten Kaçınma (1990’ların başı): Basit sistemlerde uzmanlaşma başlamıştır. Sanayilerin öncüleri maliyet azaltıp riskten kaçınma taktikleri üretirken diğer işletmeler çevreye verdikleri zararların maliyet ve sorumluluklarını üstlenmeye başlamışlardır.
- Çevresel Yönetim Sistemleri (1990’ların ortaları): ISO 14000 serileri gibi yapısal yönetim sistemleri ortaya çıkmaya başlamıştır. İşletmeler yeşil olabilmek için

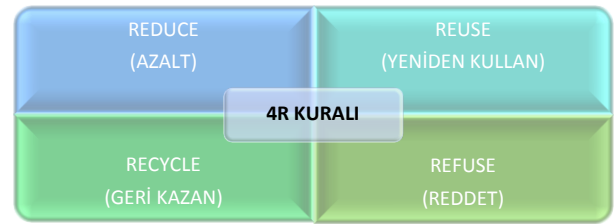
sertifika ya da marka oluşturma faaliyetlerine girişmişlerdir. Uygulamalar taktiksel ve operasyonel de olsa işletmeler de bilinç oluşmaya başlamıştır.

- Sürdürülebilir Gelişme (2000'lerin başı): İşletmelerde sürdürülebilirlik konuları üst düzey yönetim seviyelerinde ele alınmaya başlanmıştır. Geleceği daha iyi öngörebilen yöneticiler işletmelerinin bu yaklaşımı benimseyerek avantaj elde edebileceklerini fark edip değişimi başlatmışlardır. Bu dönemde çevresel ayak izini azaltma ve yeşil markalama gibi faaliyetler artış göstermiştir.
- Kurumsal Sosyal Sorumluluk (2000'li yılların ortaları): Bu dönemde etik değerlerin öne çıkmaya başlamış ve 'kurumsal sosyal sorumluluk' olarak adlandırılan işletmelerin çevre, çalışanlar, müşteriler ve ilgili paydaşlar ile ilgili etkinlikleri kabul görmeye başlamıştır. Stratejik tartışmalar (değer zinciri, marka değeri gibi) üst düzey yönetimde yaşanmaya başlanmıştır.
- Riskler ve Fırsatlar (2000'lerin sonu): İşletmelerde yönetim, risk ve uyum araçları geliştirilmiştir. Çevre temelli maliyetler üst düzey yöneticiler tarafından dikkate alınmaya başlanmıştır. İşletmeler çevresel konularla ilgili olarak sürdürülebilir gelişmeyi ön plana çıkararak ürün ve işletmenin yaşam döngüsü bileşenlerindeki değişimlerin önünü açmışlardır.

Yeşil yönetimde uygulanan bazı kural tipleri mevcuttur (Önel, 2021: 23-25). Bunlar; **3B kuralı** ve **4R kuralı**dır. 3B kuralı yeşili koruma amacıyla genellikle bireylerin çevreye yönelik davranış şekillerini değiştirmeye yöneliktir. Bilgi-beceri-benimseme olarak açıklanabilen kuralda amaç kişilerin çevreyi korumakla ilgili bilgi edinmeleri, buna yönelik olarak beceri kazanmalarını ve önce kendilerinin öğrendiklerini benimseyerek diğer kişilere bunu benimsetmesini kapsamaktadır. 4R kuralı ise kelimelerin İngilizce versiyonuyla kodlanmaktadır: Reduce (azalt), Reuse (yeniden kullan), Recycle (geri kazan), Refuse (reddet). Birey ve işletmeler aynı anda hitap eden kuralın amaçları şu şekilde özetlenebilir; azaltmak dinamiği ile kullanılan ürün ya da hizmetlerin kullanım sürelerini artırarak atık oranını azaltmak. Yeniden kullanmak ile bir ürün veya hizmetin birden fazla kullanılmasını sağlamak. Geri kazanım aşamasında atık ürünlerin gerekli işlemler sonrası tekrar kullanıma hazır hale getirmek. Son olarak reddetme aşamasında çevreye zararı olan, ekolojik dengenin bozulmasına neden olabilecek ürün veya hizmetleri kullanmayı reddetmektir.

Şekil 1: 3B Kuralı

Şekil 2: 4R Kuralı

İşletme literatüründe yeşil yönetim kavramının kendisine yer edinmesi bu süreç içerisinde sürdürülebilirlik vurgusu ile olmuştur. Literatürde vizyoner liderlerin yönetim süreçlerine yeşili adapte ettiği vurgusu yapılsa da yasal düzenlemelerin ve devletlerin etkisi inkar edilemez düzeydedir. Çalışmanın konusunu oluşturan kamu yönetiminin yeşil işletme anlayışını benimsemesi durumu da yasal bir düzenleme olmadan gerçekleşebilir mi sorusu akla gelmektedir. Çalışmada uygulanabilirlik tartışması yürütüleceği için bu soru başka bir çalışmanın konusu olabilecek niteliktedir. Çalışmanın bu bölümünde günümüzde hakim anlayışın genel özellikleri ve yeşil yönetim anlayışının bu özelliklere karşılık geliştirdiği yeni bakış açıları ele alınmıştır (Doğan, 2022:486; Güner, 2017: 7):

<u>Günümüz Yönetim Yaklaşımı</u>	<u>Yeşil Yönetim Yaklaşımı</u>
Kar odaklı.	Doğal çevre odaklıdır.
Doğa üretim için ücretsiz ve sınırsız bir kaynaktır.	Doğa korunmalıdır.
Maliyet azaltma, hayati bir iş faaliyetidir.	Olumsuz etkilerin önlenmesi hayati önem taşımaktadır.
Kısa dönemde elde edilecek kar maksimizasyonu önemlidir.	Uzun dönem sürdürülebilirliği önemlidir.
İşletmelerin iş ve işlemleri karlı olmalıdır.	İşletmelerin iş ve işlemleri çevre ile uyumlu olmalıdır.
Çevresel konular, firmalar için öncelikli değildir.	Çevresel konular iş süreçlerine entegre edilmelidir.
İnsan merkezli bakış açısı hakimdir.	Doğa merkezli bakış açısı hakimdir.
Mekanik bakış.	Feminist bakış.
Uygarlığın bir ürünüdür.	Kültürün bir ürünüdür.
Kaynakların yüksek tüketimine dayanır.	Kaynakların düşük tüketimini savunur.
İşletmelerin yeşil olması üzerinde düşük baskı içerir.	İşletmelerin yeşil olması üzerinde yüksek baskı vardır.
Doğrusal tedarik zincirleri.	Kapalı döngü tedarik zinciri.
Bilim çevreye yönelik zararı giderebilecek kapasiteye sahiptir.	Bilim çevreye yönelik zararı gideremiyor.
Doğa hayatta kalma mücadelesinde bir rakiptir.	Doğa hayatta kalmak için uyum içinde olan bir arkadaştır.

4. Yeşil Yönetim Anlayışı Kamu Yönetimine Uygulanabilir mi?

Yeşil yönetimde işletmeler; işyeri ve çalışma koşulları oluşturmak, enerji ve su kullanımını en aza indirmek, alternatif enerjiye yatırım yapmak, yeşil binalar inşa etmek, çevre dostu teknolojiler kullanmak, ekolojik ayak izini azaltmaya çalışmak, çevre konularıyla ilgili personellerini yetiştirmek ve sonrasında onları da sürece dahil etmek gibi çalışmalar yapmaktadır. Kamu yönetimlerinin de incelendiğinde, birim ve kuruluş fark etmeksizin, bu tarz çalışmalar uygun koşullardaki kamu kurumlarında uygulanabilecek niteliktedirler. Yeşil iş modelinin kamu tarafından da benimsenmesi geleceğe daha büyük bir yatırım yapılmasını sağlayacaktır. Nitekim günümüz kamu yönetimi anlayışında bu konulara gereken özen gösterilmemektedir. Devletler, kalkınma planlarında, stratejik planlarında vs. çevre konusuna değinseler dahi tam anlamıyla bir etkileşimden söz etmek mümkün değildir.

Yeşil yönetim genellikle ürün ve işletme odaklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kamu yönetimi ise kamu hizmeti odaklı iş ve işlemler yürütmektedir. Bu farklılık göz önünde bulundurularak kamu yönetiminin mevcut anlayışına yeşilin entegre edilebilmesi için çalışmada birtakım öneriler geliştirilmiştir;

- Yeşil kültürün işletmelerde var olabilmesi için **3B** kuralı uygulanmasının kamuya adapte edilmesi.
- Sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla ortaya çıkan ve yeşil yönetimin uyguladığı 4R Kuralı kamuya uygulanmaya başlaması.
- Kamu binalarının enerji pozitif veya enerji nötr binalara dönüştürülmesi.

- Kamu personeline yeşili korumaya yönelik performans ölçütleri konulması.
- Yeşil işyeri ve çalışma koşulları oluşturulması.
- Kamu hizmetlerinde ekolojik ayak izini azaltmak.
- Çevre dostu teknolojiler kullanmak.
- Enerji ve su kullanımını en aza indirmek.
- Atık kullanımını azaltmak.
- Var olan veya olma potansiyeli olan çevresel riskleri yönetmek.
- Yeşil proje ekibi oluşturmak.

Yapılan öneriler kamu hizmetlerinin sunumu aşamasında uygulanabilir niteliktedir. Örneğin, günümüzde işletmelerin uygulamaya çalıştığı yenilenebilir enerji kaynaklarını işletmelerine entegre etme (güneş enerji paneli kurma, yağmur sularını toplayıp kullanma vb.) gibi işlemlerin kamuda uygulanma ihtimali düşüktür. Verilen örnekler arasında yer alan binaların enerji pozitif veya enerji nötre dönüştürülmesi her kamu kurumu için uygulanamaz. Özel sektörde bazı bölgelerde rahatlıkla kullanılsa da kamu kurumlarının genelinde yalnızca aydınlatma gibi küçük çapta enerjinin kullanıldığı yerler dışında özellikle kamuya ait üretim tesislerinde bu öneri gerçekleştirilebilir.

Kamu yönetiminin hakim anlayışının (yeni kamu yönetimi anlayışı) sonunun geldiği yönündeki tartışmalar literatürde sıklıkla üzerinde durulan konulardır. Her anlayış dönemin koşullarını benimsemeli ve uygulamalıdır. Yeni kamu yönetimi anlayışı günümüzün en sık tartışılan konusu olarak nitelendirilebilecek çevre ve yeşil konularını içeriğine katarak güncellemezse eleştirilmeye başlanacaktır. Çalışmada daha önce bahsedildiği gibi devletin yaptırımları ile yeşili adapte etmeye başlayan işletmeler gibi kamu da bu düşüncüyü yönetim sistemine adapte etmelidir. Birçok ülkede farklı kurumlarda çevreyle ilgili projeler yürütülmektedir. Ancak bu projeler genelde GES, rüzgar paneli gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmaya yönelik uygulamalardır. Bireylerin ve kurumların çevre ve yeşil konularında davranış biçimlerini değiştirmek ve bakış açılarını güncellemek gerekmektedir. İşte bu nedenle yeşil yönetim kavramının mantığı kamuya adapte edilmelidir.

Sonuç

Kamu yönetimi, yasaların öngördüğü işler ile kamu politikalarının kararlarını uygulamakla ilgili süreçler ve faaliyetlerdir. Bu süreç ve faaliyetlerin uygulanma biçimleri zamanla değişmiştir. Geleneksel veya klasik olarak adlandırılan kamu yönetimi anlayışında katı, hiyerarşik, baskıcı bir anlayış hakimken; kamu işletmeciliği veya yeni kamu yönetimi olarak adlandırılan ve yaklaşık son yarım asırdır kendine uygulama alanı bulan anlayış esnek, iletişim kanalları güçlü, katılımcı (yönetişimci) bir yapıya sahiptir. Günümüzde uygulanmaya devam eden yeni anlayış halen yeni olarak adlandırılmasına rağmen eksiklikleri bulunmakta ve bazı eleştirilere maruz kalmaktadır. Verimlilik, etkinlik gibi konularda eleştirilen anlayışa çalışmada yeşil olmayışı yönünden bir eleştiri getirilmekte ve yeşil olması için önerilerde bulunmaktadır.

İşletme literatüründe yeşil yönetim olarak adlandırılan yeşil kültürün işletmelerde benimsenerek uygulanması olarak tanımlayabileceğimiz yönetim disiplininin temel ilke ve uygulamalarının kamu yönetimine uygulanması çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. İşletmelerin yeşil olabilmesi için belirtilen gerekçelerin kamu kurum ve kuruluşlarında uygulanması büyük bir avantaj sağlayacak niteliktedir. Çünkü her şehirde sanayi bölgeleri, iş merkezi alanları bulunmayabilir. Ancak en küçük yerel yönetim biriminde dahi birkaç kamu binası bulunmaktadır. En basit uygulama örneği olan atıkların ayrıştırılarak geri dönüşüme kazandırılması, enerji tasarrufunun yapılması gibi yaygın ve küçük adımlar kamunun da yeşile geçişinin kolay bir şekilde olmasını sağlayacaktır.

İşletmeler kendi alanlarında iklim ve çevre sorunlarının en aza indirilmesi konusunda çalışmalar yürütmektedirler. Yapılan çalışmalar genellikle hükümetlerin kamu politikalarında yer almasına rağmen kamu kurumlarında özel sektörden beklenen özveri sağlanamamaktadır. Bu minvalde, birden fazla alanda faaliyet gösteren çevreye verilen zarar konusunda yaptırım gücüne sahip devletin konuyla ilgili uzman kişilere kamu yönetiminde rol vermesiyle daha sürdürülebilir ve faydalı çözümler geliştirilebilir. Çözümlerin geliştirilebilmesi için ilk adım kamu politikalarında değişim yapılmasıdır.

Teorik olarak hazırlanan bu çalışmanın amacı özel sektörde uygulama alanı bulan bir disiplinin kamu yönetiminde de uygulama alanı bulabileceğidir. Gerek teorik gerekse pratik konularda YKYA içerisine özel sektörün her alanında görülen ve uygulamaları devam eden yeşil yönetim kamuya adapte edilmelidir. Kar odaklı olan yönetim anlayışı doğal çevre odaklı olarak yapılan iş ve işlemlerde doğa sınırsız bir kaynak olarak görülmekten çıkıp korunması gereken bir yapı olarak nitelendirilmelidir. Kurumların, kişilerin yeşil odaklı olması konusu üzerinde özellikle durularak kişilere yeşil bilinç aşılanmalıdır.

Kaynakça

- Aksoy, A. D. (2022, Nisan). *Sürdürülebilirlik Kavramının Tarihçesi ve Gelişimi*. Aralık 17, 2022 tarihinde <https://arzudenizaksoy.com/yazi/surdurulebilirlik-kavraminin-tarihcesi-ve-gelisimi> adresinden alındı
- Arıkboğa, E. (2007). Türk Yerel Yönetim Sisteminde Reform ve Yeni Kamu Yönetimi. B. Eryılmaz, M. Eken, ve M. Şen içinde, *Kamu Yönetimi Yazıları* (s. 42-70). Nobel Yayınevi.
- Bakar, R., ve Azlan, M. (2020). Green Management Strategy-An Initiative Towards Sustainable Practices. *International Journal of Business and Management*, 4(6), 1-8.
- Birgün , S., ve Kulaklı, A. (2021). Yalnız Felsefe ve Yeşil Yönetim. M. Tekin , ve G. Mert içinde, *Yeşil Yönetim* (s. 15-26). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Birleşmiş Milletler. (2009, Mayıs 13). *Kyoto Protokolü*. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı: https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/editordosya/kyoto_protokol.pdf. Erişim tarihi: 17.12.2022.
- Cramer, J. (1998). Environmental Manegement: From Fit to Stretch. *Business Strategy and the Environment*, 7(3), 162-172.
- Çevikbaş, R. (2012). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye Uygulamaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 9-32.
- Demir Uslu, Y., ve Kedikli, E. (2017). Sürdürülebilirlik Kapsamında Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimine Genel Bir Bakış. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 52(3), 66-81.
- Doğan, N. (2022). Yeşil Yönetim. *Social Sciences Research Journal*, 11(3), 483-492.
- Eryılmaz, B. (2015). *Kamu Yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Farrell, A., ve Hart, M. (1998). What Does Sustainability Really Mean?: The Search for Useful Indicators. *Enviroment: Science and Policy for Sustainable Development*, 40(9), 4-31.
- Fişek, K. (1979). *Yönetim*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Fry, B., ve Raadschelders, J. (2017). *Max Weber'den Dwight Waldo'ya Kamu Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçe , O., Göküş, M., Kutlu, Ö., ve Şahin, A. (2004). *Kamu Yönetimi Ders Notları*. Konya: Dizgi Ofset Matbaacılık.
- Gözübüyük, Ş. (2015). *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gozel, K. A. (2003). Yeni Kamu Yönetimi Nedir? *Türk İdare Dergisi*(438), 195-208.
- Güner, S. (2017). *Evaluation of the evolution of green management with a Kuhnian perspective*, Business Research, 11(11), 1-20.
- Hughes, O. E. (2014). *Kamu İşletmeciliği ve Yönetimi*. Ankara: BigBang Yayınları.

- HukukBook. (2022, Nisan 5). *Stockholm Bildirgesi*. <https://hukukbook.com/stockholm-bildirgesi-milletler-insan-ve-cevre-konferansi-bildirgesi/>. Erişim tarihi: 17.12.2022
- İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022, Ocak). *Paris Anlaşması*. <https://iklim.gov.tr/paris-anlasmasi-i-34>. Erişim tarihi: 17.12.2022.
- Kara, E. (2019). *Yeşil Yönetim ve Çevre Bilinci*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Önel, B. (2021). İşletmelerin Yeşil Yönetim Algıları ve Sürdürülebilirlik Bilinci. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 21-33.
- Özer, M. A. (2005). Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi. *Sayıştay Dergisi*(59), 3-46.
- Sabuncuoğlu, Z. (2021). Çalışanların Motivasyonunu Etkilemede Yeşil Yönetimin Rolü ve Uygulamadan Örnekler. M. Tekin, ve G. Mert içinde, *Yeşil Yönetim* (s. 45-64). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sezgin, O. (2019). Yeşil Yönetim. Ç. Orçun , ve O. Sezgin içinde, *Yeşil İşletmecilik* (s. 19-46). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Tortop, N., İsbir, E., Yayman, H., ve Özer, M. (2017). *Yönetim Bilimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Wren, D., ve Bedeian, A. (2021). *Yönetim Düşüncesinin Evrimi*. İstanbul: Albaraka Yayınları.